

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

การศึกษาเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาบุคคล ในประเทศที่เริ่มมีการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมจำเป็นต้องพัฒนาคนให้สอดคล้องกันไปด้วย แต่การเปลี่ยนแปลงทาง เศรษฐกิจและสังคมเป็นไปอย่างรวดเร็วมาก มักจะพบว่าคนเราจะเริ่มล้าสมัยทันทีเมื่อจบ ออกจากสถานศึกษา ทั้งนี้เพราะความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี มีผู้ลงคำนวณพบว่า ความเจริญทางเทคโนโลยีจะเจริญเป็น 2 เท่าเมื่อเวลาผ่านไปทุกทศวรรษ 10 ปี จึงเกิดแนว ความคิดว่าถ้าคนเราไม่ได้รับการศึกษา หรือได้รับการศึกษาแล้วแต่ไม่มีโอกาสเพิ่มเติม ความรู้อยู่เสมอ อาจจะต้องอยู่ในโลกสมัยใหม่ด้วยความยากลำบาก แนวโน้มที่มีการศึกษา ตลอดชีวิต (Lifelong Education) จึงมีมากขึ้น (เอนก พ. อนุกุลบุตร 2520: 152) เช่น มีการศึกษานอกระบบ การศึกษาระบบมหาวิทยาลัยเปิด ฯลฯ

แต่การศึกษาดังกล่าวข้างต้น "ระบบการเรียนด้วยตนเอง" โดยให้เรียน ผักผสม ประเมินผลความก้าวหน้า รวมทั้งซ่อม เสริมด้วยตนเอง เป็นสำคัญนั้น สถานันที่มีความสำคัญที่สุด ในการเรียนด้วยตนเอง คือ ห้องสมุด การที่จะจัดห้องสมุดเพื่อบริการแก่ผู้ใช้ให้ได้และมี ประสิทธิภาพ จำเป็นต้องใช้บุคคลากรที่มีความรู้ทางวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์มาปฏิบัติงานซึ่ง นอกจากจะมีความรู้ทางทฤษฎีแล้ว บรรณารักษจะต้องได้รับการฝึกปฏิบัติงานระหว่างที่ทำการ ศึกษา ตลอดจนเรียนรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อที่จะนำมาใช้ในการทำงานให้ประสพผลดี ด้วย (นวลฉวี สุธรรมวงศ์ 2513: 147)

มหาวิทยาลัยรามคำแหงเป็นมหาวิทยาลัยเปิดแห่งแรกในประเทศไทย ที่เปิดสอน หลักสูตรสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ในระดับปริญญาตรีในปีพ.ศ.2514 จนถึงปีพ.ศ.2524 นี้ได้ผลิตบัณฑิตสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ออกไปแล้ว 7 รุ่น คือ บัณฑิตรุ่นปีการศึกษา 2517-2524 สิ่งที่น่าสังเกตคือสถิติผู้สมัครเข้าเป็นนักศึกษาสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และ สถิติผู้จบการศึกษาในแต่ละรุ่นมีจำนวนแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือ ในระหว่างปี 2514-2524 มีจำนวน 5,423 คน แต่บัณฑิตที่จบในระหว่างปี 2516-2524 มี

จำนวนเพียง 491 คน (มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ฝ่ายวิจัยและสถิติ 2525) ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 9.05 ของจำนวนบัณฑิตที่ควรจะสามารถสำเร็จการศึกษา บัณฑิตที่จบออกไปเหล่านี้ได้ผ่านการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยเปิด ซึ่งเปิดโอกาสให้นักศึกษาเข้าเรียนหรือไม่เข้าเรียนก็ได้ ดังนั้นผลของการเรียนการสอนที่นักศึกษาได้รับทั้งในภาคทฤษฎีและปฏิบัติย่อมแตกต่างกัน เช่น ด้านความสามารถในการปฏิบัติงาน ด้านการนำความรู้ไปใช้ เป็นต้น จึงเห็นว่าน่าจะมีการสำรวจถึงคุณภาพบัณฑิตที่จบการศึกษาออกไปว่าสามารถสนองความต้องการของสังคมเพียงใด สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ไปใช้ในการปฏิบัติงานมากน้อยแค่ไหน มีปัญหา ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอนประการใดบ้าง โดยมุ่งศึกษาถึงประสิทธิผลของหลักสูตรสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์เป็นสำคัญ ทั้งนี้เพื่อจะได้นำเอาข้อมูลและผลการวิจัยเหล่านั้นมาประกอบการพิจารณาปรับปรุงและพัฒนาการผลิตบัณฑิตรุ่นต่อไป

อีกประการหนึ่งคือภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงได้มีโครงการเปิดสอนหลักสูตรสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ระดับปริญญาโท ในปี 2526 นี้ การศึกษาหลักสูตรสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ในระดับปริญญาตรีอาจจะเป็นแนวทางในการเสริมหลักสูตรปริญญาโทให้มีประสิทธิภาพในการผลิตมหาบัณฑิตได้ดียิ่งขึ้น

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในสถาบันที่เปิดสอนหลักสูตรสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ทั้งระดับประกาศนียบัตร การศึกษาชั้นสูง ระดับปริญญาบัณฑิต และระดับปริญญาโท ได้มีผู้ทำการศึกษาค้นคว้า และติดตามผลการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จการศึกษาสาขาวิชาดังกล่าวไว้ดังต่อไปนี้คือ

1. ระดับประกาศนียบัตรการศึกษาชั้นสูง

นันทา วิฑูลิกสิ์ (2516: 58) ได้ทำการศึกษาและประเมินผลหลักสูตรสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ (วิชาโท) ในวิทยาลัยครูสมเด็จเจ้าพระยา โดยศึกษาถึงความเหมาะสมของ ความมุ่งหมาย เนื้อหาและเวลาที่กำหนดไว้ในหลักสูตร รวมทั้งปัญหาและข้อบกพร่องในการเรียนการสอน โดยส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ ครูผู้สอนสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์เป็นวิชาโท และนักศึกษาที่เรียนสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ (วิชาโท) ในวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ผลการวิจัยปรากฏว่าหลักสูตรเหมาะสมดีแล้ว ส่วน

เนื้อหาที่กำหนดในหลักสูตรยังซ้ำซ้อนอยู่มาก อาจารย์ควรหาเนื้อหาใหม่ ๆ มาเพิ่มเติม และเพิ่มระยะเวลาเรียนขึ้นอีกเล็กน้อย

ลลิตา กิติประสาร (2518: 162) ได้มีการติดตามผลการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จประกาศนียบัตรการศึกษาชั้นสูง วิชาเอกบรรณารักษศาสตร์ และผู้สำเร็จการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาดังกล่าว โดยศึกษาถึงตำแหน่ง หน้าที่ และสภาพงานที่ผู้สำเร็จการศึกษาทั้ง 2 ระดับปฏิบัติคือว่าได้ใช้ความรู้ทางสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ในการปฏิบัติงานมากน้อยเพียงใด ใช้แบบสอบถามในการรวบรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้คือ ผู้สำเร็จการศึกษาทั้ง 2 ระดับ และผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้างของผู้สำเร็จการศึกษาทั้ง 2 ระดับ ซึ่งผลการศึกษา ปรากฏว่า ผู้สำเร็จการศึกษาทั้ง 2 ระดับทำหน้าที่สอนมากที่สุด รองลงมาคือหน้าที่บรรณารักษ์ หน้าที่ที่ปฏิบัติในท้องสมุคมากที่สุด คือ การจัดหมู่หนังสือและทำบัตรรายการ ในเรื่องสภาพของงานนั้น ผู้สำเร็จการศึกษาทั้ง 2 ระดับส่วนใหญ่เป็นหัวหน้าฝ่ายท้องสมุค ซึ่งต้องทำหลายหน้าที่เพราะขาดกำลังคนและงบประมาณ ด้านความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้าง เห็นว่าผู้สำเร็จการศึกษาทั้ง 2 ระดับทำงานได้คุณภาพดี แต่มีความสามารถในการผลิตผลงานทางวิชาการน้อย

ชาญกิจ ขอบท่ากิจ (2522: 118) ได้ทำการศึกษาหลักสูตรสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ (วิชาเอก) โดยศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นและปัญหาของอาจารย์และนักศึกษา ใช้แบบสอบถามส่งไปยังกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คืออาจารย์ผู้สอนวิชาเอกบรรณารักษศาสตร์ และนักศึกษาระดับปริญญาตรีจากวิทยาลัยครู 11 แห่ง ผลการศึกษาเปรียบเทียบพบว่าอาจารย์และนักศึกษาเข้าใจความมุ่งหมายแตกต่างกัน และมีความคิดเห็นแตกต่างกันในเรื่องรายละเอียดของเนื้อหากระบวนการเรียนการสอน และการประเมินผลภาคปลายเพียงครั้งเดียวของทุกวิชา อีกทั้งอาจารย์และนักศึกษายังมีปัญหาในเรื่องหนังสือและวัสดุการศึกษาไม่เพียงพอ

ในระดับประกาศนียบัตรชั้นสูงนี้ ส่วนใหญ่ผู้วิจัยจะมุ่งศึกษาด้านการประเมินผลหลักสูตรสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ (นันทา วิทวุฒิสักดิ์ 2516; ชาญกิจ ขอบท่ากิจ 2522) งานวิจัยของ ลลิตา กิติประสาร (2518) นั้นมีข้อแตกต่างจากการวิจัยทั้ง 2 กรณีข้างต้น คือ ไม่ได้ศึกษาถึงหลักสูตรสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ แต่ศึกษาถึงตำแหน่ง หน้าที่ และสภาพงานที่ผู้สำเร็จการศึกษาทั้ง 2 ระดับปฏิบัติคือว่าได้ใช้ความรู้ทาง

บรรณารักษศาสตร์ไปใช้มาน้อยเพียงใด รวมทั้งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ก็ได้เพิ่มกลุ่มตัวอย่างของผู้บังคับบัญชาของผู้สำเร็จการศึกษาทั้ง 2 ระดับด้วย

2. ระดับปริญญาบัณฑิต

มาลินี ประเสริฐวงศ์ (2518: 91-96) ได้ทำการศึกษาถึงความเหมาะสมของหลักสูตรสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในด้านความมุ่งหมาย เนื้อหา และเวลาที่กำหนด ตลอดจนประเมินผลเพื่อให้ทราบข้อดีและข้อบกพร่องของหลักสูตร โดยส่งแบบสอบถามให้แก่บัณฑิตให้แก่บัณฑิตที่จบการศึกษาแล้ว ผู้สอนสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ และผู้เชี่ยวชาญสาขาวิชาดังกล่าวด้วย ผลการศึกษาปรากฏว่าผู้สอนและบัณฑิตที่จบการศึกษามีความเห็นสอดคล้องกันในด้านความมุ่งหมาย เนื้อหาของหลักสูตร แต่ในด้าน เวลาที่กำหนดนั้นผู้สำเร็จการศึกษา เห็นว่าควรเพิ่มเวลาเรียนให้มากขึ้นในบางวิชา โดยเฉพาะในภาคปฏิบัติ ส่วนความเห็นของผู้เชี่ยวชาญนั้นเห็นว่ารายการวิชาต่างๆ ในหลักสูตรดีแล้ว และให้ข้อเสนอแนะในการจัดวิชาบางวิชาให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

ทัศนีย์ ทองศิริ (2521: หน้าที่คย่อ) ได้ทำการศึกษาถึงประสิทธิผลของหลักสูตรวิชาบรรณารักษศาสตร์ต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อศึกษาการนำประโยชน์ของความรู้ที่ได้รับจากภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ไปใช้ในการปฏิบัติงานใช้แบบสอบถามส่งให้บัณฑิตสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ ปีการศึกษา 2513-2518 จำนวน 103 คน ผลการศึกษาปรากฏว่าบัณฑิตส่วนใหญ่ทำงานในท้องสมุควิทยาลัยและมหาวิทยาลัย บัณฑิตนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานในระดับปานกลางและมาก วิชาที่บัณฑิตนำไปใช้มากที่สุดคือวิชาในด้าน เทคนิคและบริการ ปัญหาที่ประสบในการปฏิบัติงาน คือ ด้านเครื่องมือ เครื่องใช้ ในท้องสมุค อีกทั้งเสนอแนะให้ภาควิชาเพิ่มการสอนวิชาการจัดหมู่ระบบรัฐสภาอเมริกันด้วย

เพชรสมร เพ็ญเพียร (2525: 73-80) ได้ทำการวิจัยเพื่อสำรวจสภาพการทำงานของบัณฑิตสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ของกรมการฝึกหัดครู โดยมีจุดประสงค์เพื่อศึกษาสภาพในการทำงาน การนำความรู้จากภาควิชาไปใช้ในการปฏิบัติงาน โดยส่งแบบสอบถามให้บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์รุ่น 1 ปีการศึกษา 2523 จากวิทยาลัยครูสมเด็จเจ้าพระยาและวิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช ผลการวิจัย

ปรากฏว่าบัณฑิตส่วนใหญ่ปฏิบัติงานในท้องสมุคโรงเรียนซึ่งต้องทำหน้าที่สอนและปฏิบัติงาน
ท้องสมุคด้วย ส่วนใหญ่เมื่อจบการศึกษาแล้วไม่มีโอกาสศึกษาต่อ อบรมหรือดูงาน และ
วิชาที่บัณฑิตนำไปใช้ในการปฏิบัติงานมากที่สุด คือ วิชาการฝึกงานในท้องสมุค ในเรื่อง
หลักสูตรการเรียนการสอนสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์นั้น บัณฑิตได้ให้ความเห็นว่าวิชา
ที่เรียนมักจะมีค่างานต่างประเทศเป็นหลัก ควรจะคำนึงถึงความเหมาะสม ปัญหาสภาพ
แวดล้อม ตลอดจนความต้องการที่แท้จริงของเมืองไทยด้วย

หลักสูตรสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยซึ่งเป็นแห่งแรก
ที่ริเริ่มจัดตั้งการเรียนการสอนสาขาดังกล่าว ได้มีผู้ทำการศึกษาไว้ในปีพ.ศ.2517
และปีพ.ศ.2525 โดย สุติมา สัจจามันท์ (2517: หน้าทศกยอ) และสุวรรณา สุติมันต์
(2525: หน้าทศกยอ) โดยศึกษาถึงสถานภาพการทำงานของบัณฑิตและมหาบัณฑิตสาขา
วิชาบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อทราบถึงลักษณะและประเภทของงาน
การนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในการปฏิบัติวิชาชีพบรรณารักษ์ ปัญหาและข้อเสนอแนะ
ของบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่จบการศึกษาแล้ว ใช้วิธีดำเนินการวิจัยโดยการส่งแบบสอบถาม
ผลการวิจัยทั้ง 2 ครั้งพบว่า บัณฑิตส่วนใหญ่ทำหน้าที่บรรณารักษ์ท้องสมุควิทยาลัยและมหา-
วิทยาลัย ส่วนมหาบัณฑิตทำหน้าที่เป็นอาจารย์ผู้สอนและทำงานในท้องสมุควิทยาลัยและ
มหาวิทยาลัยด้วย ในผลการวิจัยของ สุติมา สัจจามันท์ (2518) พบว่าบัณฑิตและมหาบัณฑิต
ส่วนใหญ่ได้เข้าเป็นสมาชิกสมาคมหรือชมรมวิชาชีพต่าง ๆ แต่มีผลงานทางวิชาการ ปรากฏ
ในรูปหนังสือหรือบทความทางวิชาการน้อย ส่วนผลการวิจัยของ สุวรรณา สุติมันต์(2525)
พบว่า บัณฑิตและมหาบัณฑิตไม่เคยเป็นสมาชิกของชมรมหรือสมาคมใด ๆ มหาบัณฑิตมีผลงาน
ทางวิชาการในรูปบทความและหนังสือมากกว่าบัณฑิต และเสนอแนะให้ภาควิชาบรรณารักษ-
ศาสตร์เพิ่มชั่วโมงเรียนบางวิชา เช่น วิชาการจัดหมู่และทำบัตรรายการ วิชาการฝึกงาน
ในท้องสมุค

ในระดับปริญญาบัณฑิตนี้ส่วนใหญ่ศึกษาสภาพในการทำงาน การนำความรู้ จาก
ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ไปใช้ในการปฏิบัติงาน (สุติมา สัจจามันท์ 2518; ทศนีย์
ทองศิริ 2521; เพชรสมร เพ็ญเพียร 2525; สุวรรณา สุติมันต์ 2525) ซึ่งผลการ
วิจัยออกมาคล้ายคลึงกันว่าวิชาที่นักศึกษานำไปใช้มากที่สุด คือ วิชาการฝึกงานท้องสมุค
ส่วนในด้านการปฏิบัติงานของบัณฑิตสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ที่จบไปแล้วนั้น ผลการวิจัย

ของเพชรสมร เพ็ญเพ็ญ (2525) พบว่าบัณฑิตส่วนใหญ่ปฏิบัติงานในท้องสมุดโรงเรียน ซึ่งต่างจากผลการวิจัยของ ชูติมา สัจจามันท์ (2518) ทศนีย์ ทองศิริ (2521) และ สุวรรณ ชูติมันต์ (2525) ซึ่งพบว่าบัณฑิตส่วนใหญ่ทำหน้าที่บรรณารักษ์ห้องสมุดวิทยาลัย และมหาวิทยาลัย และผลการวิจัยของ ชูติมา สัจจามันท์ (2518) ซึ่งพบว่าบัณฑิตและมหาบัณฑิตส่วนใหญ่ได้เข้าเป็นสมาชิกของสมาคมและชมรมวิชาชีพต่าง ๆ ยังขัดแย้งกับผลการวิจัยของ สุวรรณ ชูติมันต์ (2525) ซึ่งพบว่าบัณฑิตและมหาบัณฑิตไม่เคยเป็นสมาชิกของชมรมหรือสมาคมใด ๆ

ในต่างประเทศ การวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตรสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และการปฏิบัติงานของบัณฑิตที่จบการศึกษาแล้วมีศึกษากัน 3 ระดับ คือ ระดับปริญญาบัณฑิต ระดับปริญญามหาบัณฑิต และระดับคหบดีบัณฑิต ดังนี้

1. ระดับปริญญาบัณฑิต

โครวี (Crowe 1974: 489A) ได้เสนองานวิจัยเพื่อสำรวจโครงการสอนสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ระดับปริญญาบัณฑิตของวิทยาลัย เอดินเบอร์ระ (Edinbora) มลรัฐ เพนซิล เเน่ถึงผลความรู้ที่บัณฑิตสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ได้รับจากวิทยาลัยว่าสามารถนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานได้มากน้อยเพียงใด โดยส่งแบบสอบถามไปยังบัณฑิตสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ที่จบการศึกษาไปแล้ว ผลการวิจัยพบว่าควรมีการปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยมากยิ่งขึ้น และให้ข้อ เสนอแนะว่านักศึกษาควรได้รับการฝึกทักษะในภาคปฏิบัติควบคู่ไปกับการเรียนการสอนภาคทฤษฎีให้มาก เพิ่มการฝึกอบรมในวิชาเกี่ยวกับการจัดซื้อและจัดหาสิ่งพิมพ์ เข้าห้องสมุด รวมทั้งการนำเครื่องจักรกลสมัยใหม่เข้ามาใช้ในท้องสมุด

2. ระดับปริญญามหาบัณฑิต

คานตัน (Danton 1971: 263-264) ได้ทำการวิจัยโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อวัดผลการศึกษาโครงการ 6 ปีของนักศึกษาปริญญามหาบัณฑิตและปริญญาคหบดีมหาบัณฑิต ในโรงเรียนบรรณารักษศาสตร์ว่าเมื่อจบการศึกษาสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์แล้ว ได้นำความรู้ไปปฏิบัติวิชาชีพมากน้อยเพียงใด โดยส่งแบบสอบถามติดตามผลการปฏิบัติงานของบัณฑิตที่จบออกไป 153 คน ผลการวิจัยปรากฏว่า 49 เปอร์เซ็นต์ของบัณฑิตที่จบการศึกษาทำงานในท้องสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย 22 เปอร์เซ็นต์ทำงานเป็นอาจารย์

ในโรงเรียนบรรณารักษศาสตร์ ส่วนที่เหลือนอกงานในห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดเฉพาะ และเป็นที่น่าสนใจ เกิดว่ามีนักศึกษาส่วนใหญ่จะไม่เปลี่ยนแปลง

ริชาร์ดสัน และ เซอร์นอน (Richardson Herson 1981: 287-300) ได้ ทำการศึกษาถึงความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาโทมาบัณฑิตต่อการเรียนการสอนภาค ทฤษฎีและภาคปฏิบัติว่ามีความพึงพอใจมากน้อยต่างกันเพียงใด โดยมีจุดประสงค์เพื่อปรับ ปรงหลักสูตรสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ ผลการศึกษาพบว่าความพึงพอใจต่อการเรียนการสอน 2 วิธีดังกล่าวนี้แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับตัวแปรหลายประการ เช่น เพศ คุณวุฒิที่เรียนมา ประสบการณ์ในวิชาชีพเดิม ประเภทของห้องสมุดที่นักศึกษาสังกัดอยู่ ความเข้าใจถึงความ มุ่งหมายของหลักสูตร และความศรัทธาในวิชาชีพบรรณารักษ์ กล่าวคือนักศึกษาเพศหญิงที่มี ประสบการณ์ในการทำงานในห้องสมุดประชาชน และผู้จบการศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตทาง ห้องสมุดประชาชนจะมีความพึงพอใจต่อการสอนภาคทฤษฎีมากกว่าภาคปฏิบัติ ในทางตรง กันข้ามนักศึกษาเพศชายซึ่งเข้าเรียนเป็น เทอมแรก และจบการศึกษามาจากระดับประกาศ นียบัตรชั้นสูง รวมทั้งผู้ที่เคยมีประสบการณ์ทำงานในห้องสมุดวิทยาลัยมาก่อนจะมีความพึง พอใจต่อการสอนภาคปฏิบัติมากกว่าภาคทฤษฎี

3. ระดับปริญญาคุณวุฒิบัณฑิต

รีด (Reed 1979: 241-247) ได้ทำการสำรวจผู้จบการศึกษาระดับ ปริญญาคุณวุฒิบัณฑิตจากโรงเรียนบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยอินเดียนา (Indiana University) ในปีค.ศ.1976-1977 และ ฮันท์ (Hunt 1979: 241-247) ทำการสำรวจผู้จบปริญญาคุณวุฒิบัณฑิตจากโรงเรียนบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟลอริดา พร้อมด้วย วูลิส (Woolles 1979: 241-247) ซึ่งทำการศึกษาผู้จบการศึกษาระดับ เดียวกันจากมหาวิทยาลัยพิตเบิร์กส์ (Pittsburgh University) เพื่อศึกษาและสำรวจ ความเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ ผลการศึกษารายกว่าผู้จบการ ศึกษาจากมหาวิทยาลัยทั้ง 3 แห่ง ได้ใช้หลักสูตรวิชาการฝึกงานไปใช้มากที่สุด และให้ข้อ เสนอแนะว่าควรยืดเวลาให้มีหลักสูตรการฝึกงานให้นานกว่าเดิม เน้นภาคทฤษฎีให้มาก เท่ากับภาคปฏิบัติ ซึ่งผลการวิจัยนี้ได้สนับสนุนบทความของ มอนโรว์ (Monroe 1981: 57- 71) ซึ่งเขียนสนับสนุนให้มีหลักสูตรวิชาการฝึกงานห้องสมุดเป็นวิชาบังคับในหลักสูตรสาขาวิชา

บรรณารักษศาสตร์ โดยกล่าวว่าผู้ที่มิประสบการณ์ในการฝึกงานห้องสมุดมากเท่าใด
ความสำเร็จในการปฏิบัติวิชาชีพจะมีมากเท่านั้น

ในด้านการร่างและเปลี่ยนแปลงหลักสูตรสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ระดับปริญญา
บัณฑิต ระดับปริญญาโทบัณฑิต และระดับปริญญาคุณวุฒิปบัณฑิตนั้น เฮอส์ฟีลด์ และ เทเลอร์
(Hershfield Taylor: 1979: 91-92) ได้เสนองานเขียนเกี่ยวกับโครงสร้าง และการจัด
หลักสูตรสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ ดังนี้

1. ห้องสมุดจะต้องรู้ความต้องการที่แท้จริงของผู้ใช้ห้องสมุด โดยโรงเรียน
บรรณารักษศาสตร์จะต้องมีหลักสูตรวิธีการวิจัยให้แก่บัณฑิตสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ที่
จบออกไป เพื่อผลิตงานวิจัยเกี่ยวกับความต้องการของผู้ใช้ในห้องสมุดของตนได้

2. หลักสูตรบางวิชา เช่น วิชาการจัดหมู่และทำบัตรรายการ การทำครรชนี
และวิชาเกี่ยวกับงานบริการนั้น ควรให้นักศึกษาปฏิบัติด้วยตนเองควบคู่ไปกับการสอนภาคทฤษฎี

3. โรงเรียนบรรณารักษศาสตร์ควรมีหลักสูตรเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และ
เทคโนโลยีใหม่ ๆ ให้นักศึกษาได้เรียนรู้ด้วย

กล่าวโดยสรุปถึงผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศนั้น ส่วนใหญ่มุ่งศึกษา
เรื่องการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา
การเรียนการสอนให้ดีขึ้นกว่าเดิม แต่งานวิจัยที่มุ่งศึกษาถึงการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรวิชา
บรรณารักษศาสตร์เพื่อให้มีผลต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิตที่จบการศึกษาออกไปยังมีจำนวนน้อย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักสูตรสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
เกี่ยวกับความเหมาะสมของจุดมุ่งหมาย เนื้อหาของหลักสูตร และระยะเวลาเรียนที่กำหนด
ในหลักสูตร

2. ศึกษาปัญหาการปฏิบัติงาน รวมทั้งการนำความรู้ที่ได้รับจากภาควิชาไป
ประกอบอาชีพบรรณารักษหรืออาชีพอื่น ๆ

3. เพื่อทราบปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนความต้องการในการหางานทำของ
บัณฑิต

ขอบเขตของการวิจัย

ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการสำรวจเพื่อการวิจัยในครั้งนี้จำกัด 50 เปอร์เซ็นต์
ของผู้สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีจากภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัย-
รามคำแหงตั้งแต่ปีการศึกษา 2520-2525 จำนวน 200 คน จากจำนวนประชากรทั้งสิ้น
396 คน

สมมติฐาน

1. หลักสูตรระดับปริญญาตรี สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัย
รามคำแหง ในบางวิชาควรมีการปรับปรุงจุดมุ่งหมาย เนื้อหาวิชา และอัตราเวลาเรียน
ที่กำหนด (จำนวนชั่วโมง/สัปดาห์) เพื่อให้เหมาะสมกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีใน
ปัจจุบัน
2. บัณฑิตได้นำความรู้จากหลักสูตรด้านวิชาเทคนิคและด้านบริการไปใช้ในการ
การปฏิบัติงานมากที่สุด
3. บัณฑิตส่วนใหญ่ได้ออกไปปฏิบัติงานในหน้าที่บรรณารักษ์ห้องสมุดวิทยาลัย
และมหาวิทยาลัย

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามที่เชื่อถือได้ วัดได้ตรงตาม
วัตถุประสงค์ เนื่องจากได้ให้กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาซึ่งเป็นผู้ดูแลตรวจสอบแล้ว
2. คำตอบที่ได้รับจากผู้ตอบแบบสอบถามทุกคน ถือว่าเป็นความจริงที่เชื่อถือได้

วิธีดำเนินการค้นคว้าวิจัย

1. สำรวจและศึกษาค้นคว้าหลักสูตรและลักษณะสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์
ของทุกสถาบันที่เปิดสอนสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ในประเทศไทย และศึกษาถึงรายละเอียด
ของหลักสูตรสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ การจัดตั้งภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัย
รามคำแหง จากหนังสือ วารสารและสิ่งพิมพ์ประเภทอื่น ๆ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือแบบสอบถาม โดยส่งแบบสอบถามให้บัณฑิตสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ที่จบการศึกษาตั้งแต่ปีการศึกษา 2520-2524 จำนวน 200 คน โดยรวบรวมรายชื่อและที่อยู่จากทะเบียนประวัตินักศึกษา และจากการสอบถามเพื่อนร่วมรุ่นของบัณฑิต ส่งถึงผู้รับทางไปรษณีย์หรือแจกด้วยตนเอง

3. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการทางสถิติเบื้องต้น คือ หาค่าร้อยละ หาค่าเฉลี่ย และหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยใช้สูตร

$$P = \frac{f}{N} \times 100, \quad \bar{X} = \frac{\sum fX}{N}$$

และ

$$S.D. = \sqrt{\frac{\sum fX^2}{N} - \left| \frac{\sum fX}{N} \right|^2}$$

ตามลำดับ (ประคอง กรรณสูตร 2517: 52)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. ทำให้ทราบอัตราการได้งานทำ ประเภทของงานที่ทำ ของบัณฑิตสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2. ทำให้ทราบปัญหา ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะของบัณฑิตเกี่ยวกับหลักสูตรและการปฏิบัติงาน เพื่อ เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขขบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม
3. ทำให้ทราบข้อดีและข้อบกพร่องในด้านความเหมาะสมของหลักสูตรสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ในระบบมหาวิทยาลัย เปิด
4. ทำให้ทราบความสัมพันธ์ของความมุ่งหมาย เนื้อหา และระยะเวลาเรียนที่กำหนดไว้ในหลักสูตรว่ามีความสอดคล้องกันมากน้อยเพียงไร

คำนิยามที่ใช้ในการวิจัย

ประสิทธิผล หมายถึง การวัดว่าหลักสูตรนั้นบรรลุจุดมุ่งหมายในการนำไปใช้
ประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานได้มากน้อยเพียงใด

หลักสูตรสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ หมายถึง วิชาต่าง ๆ และกิจกรรมทางด้าน
บรรณารักษศาสตร์ที่กำหนดขึ้นให้นักศึกษาได้เรียนและปฏิบัติโดยอยู่ในความควบคุมของภาควิชา
บรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

บัณฑิต หมายถึง ผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต (บรรณารักษ-
ศาสตร์) คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย